

ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ ПЛАНУ РЕГУЛЯЦІЙ ДЛЯ БАНКІВ УКРАЇНИ В 2021–2024 РР.

Артем'єва О. О., канд. екон. наук., доцент, Назарчук А. В., студент, Університет державної фіскальної служби України

Національний банк України оприлюднив етапи впровадження оновлених регуляторних вимог до банків на 2021–2024 рр., які ґрунтуються на міжнародних стандартах регулювання діяльності банків, визначених Базельським комітетом та директивами ЄС.

Їх мета – підвищити фінансову стійкість як кожного окремого банку, так і банківського сектору загалом, забезпечити їхню захищеність та здатність протистояти кризовим явищам. Зазначені вимоги сфокусовані на забезпеченні достатнього рівня капіталу та ліквідності, адже це є запорукою платоспроможності та надійності банку. Щоб гарантувати збереження коштів вкладників та інших кредиторів, регулятор має упевнитися, що всі суттєві ризики, притаманні діяльності банку, покриті капіталом.

Саме капітал покликаний поглинати неочікувані збитки, на які наражається банк", – зазначила перший заступник Голови Національного банку Катерина Рожкова [1]. У найближчі чотири роки передбачено введення таких вимог рис. 1:

Рис. 1 – План впровадження нових регуляторних вимог [2]

2021 рік: з 1 січня 2021 р. – запровадження коефіцієнта чистого стабільного фінансування (NSFR). Це один із двох коефіцієнтів ліквідності, розроблених Базельським комітетом. На сьогодні в Україні вже запроваджено коефіцієнт покриття ліквідністю (LCR), що замінив національні нормативи

ліквідності Н4 та Н5. Новий норматив NSFR стимулюватиме банки покладатися на стабільніші та довші за строками джерела фінансування, наприклад, довгострокові депозити, зменшуючи свою залежність від короткострокового фінансування. З урахуванням результатів тестових розрахунків НБУ в листопаді визначиться з графіком поступового досягнення банками нормативу NSFR на рівні 100% [3].

У IV кварталі 2020 – I кварталі 2021 р. – визначення строків активації буфера консервації капіталу та буфера системної важливості. Запровадження вимог щодо формування цих буферів капіталу було тимчасово зупинене в березні 2020 р. через розгортання корона кризи. Це дало змогу банкам спрямувати створений запас капіталу на поглинання збитків та підтримку кредитування економіки. Як і більшість регуляторів у світі, НБУ на сьогодні ще не визначився з графіком активації цих буферів. Це питання буде предметом обговорення на засіданнях Комітету з фінансової стабільності.

Друга половина 2021 р.: підвищення ваг ризику для незабезпечених споживчих кредитів до 150%. Це стимулюватиме банки до проведення зваженої кредитної політики та забезпечення покриття капіталом ризиків, притаманних сегменту незабезпеченого споживчого кредитування. Також це захистить сектор від накопичення системних ризиків, що сприятиме збереженню фінансової стабільності; початок імплементації вимог щодо запровадження процесів ICAAP/ILAAP (оцінка достатності внутрішнього капіталу та внутрішньої ліквідності) стане підсумковим кроком у введенні нових стандартів організації системи управління ризиками в банках. Банки визначатимуть потребу в капіталі та запасі ліквідності для покриття усіх суттєвих ризиків, притаманних їх діяльності на трирічному часовому горизонті.

Впровадження ICAAP/ILAAP сприятиме створенню ефективних процесів планування та управління капіталом, що мають забезпечити достатність капіталу та ліквідність банків на рівні, необхідному для їх стійкості як у звичайних, так і в стресових ситуаціях;

Національний банк оцінюватиме ефективність процесів ICAAP/ILAAP у межах наглядового процесу SREP (Supervisory Review and Evaluation Process).

З 1 січня 2022 р.: запровадження мінімальних вимог щодо покриття капіталом операційного та ринкового ризиків. У межах розрахунку мінімальних вимог до капіталу банки повинні тримати капітал лише на покриття кредитного ризику і частково – ринкового ризику (у частині відкритої валютної позиції). Від початку 2022 р. банки повинні будуть розраховувати достатність капіталу також і з урахуванням операційного та ринкового ризиків. Операційний ризик відображає ймовірність збитків або недоотримання банком доходів унаслідок [4]:

- недоліків або помилок у процесах;
- навмисних або ненавмисних дій третіх осіб;
- збоїв у роботі інформаційних систем;
- впливу зовнішніх факторів на зразок карантинних обмежень.

Ринковий ризик – це ймовірність втрат через несприятливу зміну курсів іноземних валют, процентних ставок, вартості фінансових інструментів тощо. Покриття капіталом операційного та ринкового ризиків вже понад 15 років є усталеною практикою в європейських країнах, а криза, що розгорнулася на тлі пандемії COVID-19, підтвердила необхідність запровадження таких вимог для українських банків. Національний банк вже затвердив порядок визначення банками мінімального розміру операційного ризику та врахування його під час розрахунку нормативів достатності капіталу. Результати проведених банками тестових розрахунків свідчать, що врахування операційного ризику призведе до зростання ризикозважених активів на 25%, що є співставним із даними інших країн. З огляду на незначний обсяг торгової книги банків, вимоги про покриття капіталом ринкового ризику несуттєво вплинуть на показники достатності капіталу.

Із 2024 р.: приведення структури капіталу банків у відповідність до міжнародних стандартів. Будуть запроваджені: трирівнева структура капіталу (основний капітал 1 рівня, додатковий капітал 1 рівня та капітал 2 рівня), нові вимоги до складових капіталу та порядку вирахувань із капіталу, додаткові "пруденційні фільтри", спрямовані на очищення капіталу від складових, які по суті не здатні поглинати збитки та не забезпечують фінансову стійкість банку, запровадження коефіцієнту левериджу, який встановлює вимоги до достатності капіталу залежно від загального обсягу активів (без застосування коефіцієнтів ризикозваження). Він посилить вже наявні вимоги, стане завершальним етапом формування цілісної системи вимог до достатності капіталу банків та забезпечить її уніфікацію з європейськими підходами.

Національний банк може підвищити індивідуальні нормативи достатності капіталу для кожного окремого банку, якщо виконання мінімальних загальних вимог до достатності капіталу не гарантуватиме його фінансової стійкості. Індивідуальні нормативи базуватимуться на результатах наглядового процесу SREP, який, серед іншого, включатиме оцінку ефективності процесу ICAAP. Перед запровадженням усіх перелічених вимог до капіталу Національний банк ретельно проаналізує після кризовий стан банківської системи, зокрема шляхом проведення оцінки якості активів, запланованої на першу половину 2021 р. За її результатами буде визначено готовність сектору до введення нових вимог до капіталу та встановлено відповідну тривалість перехідних періодів. Про впровадження кожної вимоги Національний банк повідомлятиме банки окремо та завчасно.

Отже, визначення орієнтирів формування й реалізації сучасних фінансових стратегій банків в Україні відбувається в умовах динамічності та непередбачуваності ринкового середовища функціонування банківських установ, а також проблематики внутрішньобанківських бізнес- процесів. Світова фінансово-економічна криза довела недостатню ефективність банків навіть зі значним обсягом фінансових ресурсів та їхню неспроможність протистояти кризовим процесам, а відтак бути базисом фінансової стабільності держави. Водночас у нових реаліях вітчизняної економіки погіршення фінансових показників діяльності великих банків загрожує поширенням

системності банкрутств в економіці, зниженням довіри клієнтів до банків і дефіцитом кредитних ресурсів для позичальників. Для попередження цих негативних наслідків НБУ і власники банків застосовують відповідні механізми регуляторного впливу, надають фінансову підтримку, що трансформує конкурентні умови діяльності банків й суттєво впливає на розроблення їхніх фінансових стратегій.

Список використаних джерел:

1. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua>
2. НБУ оприлюднив оновлений план упровадження регуляцій для банків у 2021–2024 роках. URL: <https://yur-gazeta.com/golovna/nbu-oprilyudniv-onovleniy-plan-uprovadzhennya-regulyaciy-dlya-bankiv-u-20212024-rokah.html>
3. Національний банк запроваджує вимоги до капіталу банків на покриття операційних ризиків від початку 2022 року. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-zaprovadjuje-vimogi-do-kapitalu-bankiv-na-pokrittya-operatsiynih-rizikiv-vid-pochatku-2022-roku>
4. Операційні ризики: управління та основні напрями зниження. URL: http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPI-Press/1326/1/vestnik_UDAZT_2012_37_Posohov_Opera.pdf

ТЕХНОЛОГІЯ БЛОКЧЕЙН: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ У БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ

Артем'єва О. О. канд. екон. наук, доцент, Покотильська Л. О. здобувач бакалаврського рівня вищої освіти, Університет ДФС України

На сучасному етапі розвитку бухгалтерського обліку зростає роль запровадження інноваційних технологій, які відкривають нові перспективи. Це дозволяє побудувати комплексну інформаційну систему для управління діяльністю будь-якого підприємства. Ряд фахівців стверджують, що майбутнє обліку має передбачати необхідність впровадження блокчейну в бухгалтерську практику [1].

Серед вітчизняних авторів вплив технології блокчейн та інновацій на бухгалтерський облік загалом вивчали: Р. О. Гартінгер, М. В. Дубініна, О. В. Мельниченко, С. В. Сирцева, Ю. М. Попівняк, Є. Ф. Палій, В. Д. Шквір.

Блокчейн – це база даних усіх операцій, які проводяться в системі, що створюється у вигляді блоків інформації, у кожному з яких записана певна кількість операцій і при цьому кожний наступний блок містить у собі частину інформації попереднього блоку [2, с. 141–143].

Система постійно перевіряє дані в блоках, і, якщо вони змінюються, наприклад, внаслідок проведення якої-небудь трансакції – сповіщає про це, водночас записуючи нову інформацію в новий блок. Таким чином, блокчейн є сам собі бухгалтером. Він відслідковує усі фінансові операції, в режимі реального часу сповіщає про всі зміни і при цьому не допускає помилок або умисних маніпуляцій з цифрами – по суті, це і є ідеальний бухгалтерський облік [3].